

Установа адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»

ЗАЦВЯРДЖАЮ

Рэктар установы адукацыі
«Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя Еўфрасінні Полацкай»

Ю. Я. Раманоўскі
«28» 06 2024 г.
Рэгістрацыйны № УД 99/24 /уч.

БЕЛАРУСКАЯ МОВА (ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)

Вучэбная праграма ўстановы адукацыі
па вучэбнай дысцыпліне для спецыяльнасці
6-05-0421-01 «Правознаўства»

2024 г.

Вучэбная праграма складзена на падставе адукацыйнага стандарту АСВА 6-05-0421-01-2023 і вучэбных планаў па спецыяльнасці 6-05-0321-03 «Правознаўства». Рэгістрацыйны № 32-23/вуч.ЮФ ад 04.04.2023 - для дзеннай формы атрымання адукацыі. Рэгістрацыйны № 11-23/вуч.з. ЮФ ад 04.04.2023 для завочнай формы атрымання адукацыі. Рэгістрацыйны № 12-23/вуч.з. ЮФ ад 04.04.2023 для завочнай формы (на падставе сярэдняй спецыяльнай адукацыі) атрымання адукацыі.

СКЛАДАЛЬНІК:

Таццяна Робертаўна Багарадава, дацэнт кафедры сусветнай літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай», кандыдат філалагічных навук, дацэнт

РЭКАМЕНДАВАНА ДЛЯ ЗАЦВЯРДЖЭННЯ:

Кафедрай сусветнай літаратуры і замежных моў установы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пракакол № 7 ад «10» 06 2024 г.);

Метадычнай камісіяй юрыдычнага факультэта ўстановы адукацыі «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт імя Еўфрасінні Полацкай»
(пракакол № 11 ад «25» 06 2024 г.)

ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» займае важнае месца ў сістэме падрыхтоўкі спецыяліста з вышэйшай адукацыяй. Мова з'яўляецца галоўным інструментам інфармацыйнага ўздзеяння, фарміравання грамадзянскасці і патрыятызму, ажыццяўлення сацыяльнага ўзаемадзеяння.

Асаблівасці сацыялінгвістычнай сітуацыі ў Рэспубліцы Беларусь, павышэнне матывацыі публічнай маўленчай дзейнасці патрабуюць ад вышэйшай школы рыхтаваць не толькі спецыяліста, але і камунікатыўна развітую асобу, білінгвальна падрыхтаваную, якая на дастатковым узроўні можа наладжваць зносіны на нацыянальнай мове ў прафесійна-справавой і навуковай сферах.

Вывучэнне вучэбнай дысцыпліны «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» далучае навучэнцаў да сістэмы нацыянальных каштоўнасцей, спрыяе авалоданню на высокім узроўні маўленчай культурай у прафесійных зносінах, садзейнічае лагічнасці, выразнасці, правільнасці і дакладнасці маўлення будучага спецыяліста. У працэсе навучання студэнты авалодваюць спецыяльнай тэрміналагічнай лексікай, вучацца граматычна, лагічна і паслядоўна выкладаць свае думкі ў вуснай і пісьмовай формах, дарэчна карыстацца моўнымі нормамаі ва ўмовах білінгвізму, у залежнасці ад мэтай камунікацыі працаваць з прафесійна арыентаванымі і навуковымі тэкстамі, весці дакументацыю, выступаць з публічнымі прамовамаі і навуковымі паведамленнямаі. Авалоданне студэнтамаі праграмай вучэбная дысцыпліна «Беларуская мова (прафесійная лексіка)» будзе спрыяць павышэнню грамадскага прэстыжу беларускай літаратурнай мовы як мовы тытульнай нацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Мэта вучэбнай дысцыпліны: выпрацаваць у студэнтаў якасныя ўменні і навыкі эфектыўнага выкарыстання моўных сродкаў у прафесійнай камунікатыўнай дзейнасці.

Задачы вучэбнай дысцыпліны:

-замацаваць і ўдасканаліць веды па беларускай літаратурнай мове ў вуснай і пісьмовай формах;

-садзейнічаць выпрацоўцы ўмення арыентавацца ў тэарэтычных і практычных праблемах функцыянавання беларускай мовы;

-стварыць цэласнае сістэмнае ўяўленне аб функцыянаванні мовы ў яе стылявых разнавіднасцях;

-садзейнічаць фарміраванню і павышэнню культуры маўлення, у тым ліку прафесійнага, будучых спецыялістаў;

-дапамагчы выпрацаваць уменні і навыкі самастойнага аналізу моўных з'яў;

-спрыяць узбагачэнню слоўнікавага запасу навучэнцаў;

-удасканаліць навыкі і ўменні якаснага і дакладнага перакладу спецыяльных тэкстаў з рускай мовы на беларускую і наадварот;

-спрыяць выпрацоўцы ў студэнтаў навыкаў правільнага, дакладнага, чыстага, выразнага і разнастайнага маўлення;

-сфарміраваць уменне мэтазгоднага выкарыстання сродкаў беларускай мовы ў навуковай і практычнай дзейнасці;

-заахвочваць да практычнага ўкаранення атрыманых студэнтамі ведаў у іх прафесійнай дзейнасці;

-выхоўваць павагу да духоўнай і інтэлектуальнай спадчыны беларускага народа, фарміраваць імкненні да перспектыўнага развіцця беларускай мовы;

-спрыяць фарміраванню камунікатыўна развітой асобы, здольнай наладжваць кантакты на нацыянальнай мове.

Студэнт павінен набыць наступную кампетэнцыю:

універсальную:

УК-10: Выкарыстоўваць асноўныя паняцці і тэрміны спецыяльнай лексікі беларускай мовы ў прафесійнай дзейнасці.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны навучэнец павінен:

ведаць:

-ролю мовы і маўлення ў працэсе сацыялізацыі асобы; месца і ролю беларускай мовы ў славянскім свеце;

-паходжанне і этапы развіцця беларускай мовы, фарміраванне яе графічнай сістэмы;

-персаналіі заснавальнікаў беларускай лінгвістыкі;

-функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы, іх жанравыя разнавіднасці;

-спецыфіку сістэмы функцыянальных стыляў беларускай літаратурнай мовы;

-асаблівасці фарміравання навуковага стылю;

-адметнасці навуковага і афіцыйна-справавога стыляў і сфераў іх прымянення;

-структуру лексікі беларускай мовы;

-асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з рускай;

-сістэму літаратурных нормаў беларускай мовы;

умець:

-характарызаваць асаблівасці функцыянальных стыляў;

-ствараць тэксты розных жанраў, свядома карыстаючыся моўным матэрыялам, адэкватна стылю, мэце, сітуацыі і тэме выказвання;

-выкарыстоўваць стылістычныя нормы, згодна з сітуацыяй прафесійных або справавых зносін;

-аналізаваць асаблівасці беларуска-рускага і руска-беларускага білінгвізму;-інтэрпрэтаваць моўную палітыку дзяржавы ў гістарычным кантэксце;

-аналізаваць моўную сітуацыю ў Рэспубліцы Беларусь на сучасным этапе;

валодаць навыкамі і ўменнямі:

-эфектыўных маўленчых паводзін у розных сітуацыях прафесійных і справавых зносін;

-карыстацца моўнымі сродкамі беларускай мовы ў практычнай дзейнасці; адэкватна перакладаць навуковыя, спецыяльныя і службовыя тэксты з рускай на беларускую мову і наадварот, улічваючы стылістычную прыналежнасць і асаблівасці лексіка-граматычнай будовы тэксту;

-кампрэсіі і разгортвання навуковай інфармацыі, анатавання, рэферыравання і рэдагавання;

-пісьменнага афармлення справавых дакументаў.

У выніку вывучэння вучэбнай дысцыпліны “Беларуская мова (прафесійная лексіка)” фарміруюцца наступныя універсальныя кампетэнцыя:

УК-10: выкарыстоўваць асноўныя паняцці і тэрміны спецыяльнай лексікі беларускай мовы ў прафесійнай дзейнасці.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – дзённая.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца: агульная колькасць вучэбных гадзін – 54, аўдыторныя – 34 гадзіны, з іх практычныя заняткі – 34 гадзіны. Самастойная праца студэнтаў – 20 гадзін.

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца ў 4 семестры.

Форма прамежкавай атэстацыі – залік.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – завочная.

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца: агульная колькасць вучэбных гадзін – 54, аўдыторныя – 8 гадзін, з іх практычныя заняткі – 8 гадзін. Самастойная праца студэнтаў – 46 гадзін.

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца ў 2 семестры.

Форма прамежкавай атэстацыі - залік.

Форма атрымання вышэйшай адукацыі – завочная (на падставе сярэдняй спецыяльнай адукацыі).

У адпаведнасці з вучэбным планам на вывучэнне вучэбнай дысцыпліны адводзіцца: агульная колькасць вучэбных гадзін – 54 / да вывучэння – 42 гадзіны, аўдыторныя – 6 гадзін, з іх практычныя заняткі – 6 гадзін. Самастойная праца студэнтаў – 36 гадзін.

Вучэбная дысцыпліна вывучаецца ў 1 семестры.

Форма прамежкавай атэстацыі - залік.

ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

МОДУЛЬ 1. АГУЛЬНААДУКАЦЫЙНАЯ СФЕРА

Тэма 1. БЕЛАРУСКАЯ МОВА ЯК ЧАСТКА НАЦЫЯНАЛЬнай КУЛЬТУРЫ

Суадносіны мовы і культуры. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідыяматычнасць мовы.

Тэма 2. СІСТЭМНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Структура беларускай нацыянальнай мовы. Вызначальныя рысы літаратурнай мовы. Тэрытарыяльныя дыялекты. Узроўні моўнага развіцця (фанетычны, арфаэпічны, словаўтваральны, лексічны, марфалагічны, сінтаксічны). Стандарты беларускай літаратурнай мовы (“тарашкевіца” і “наркамаўка”). Мова і маўленне. Функцыі мовы і маўлення ў працэсе сацыяльных зносін.

Тэма 3. БЕЛАРУСКАЯ МОВА СЯРОД ІНШЫХ МОЎ

Генеалагічная класіфікацыя моў. Моўныя сем’і, групы і падгрупы. Месца беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці моў. Асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з іншымі славянскімі мовамі. Беларуская мова сярод усходнеславянскіх моў. Параўнанне тэкстаў беларускай, украінскай, рускай, польскай, балгарскай і чэшскай моў. Даўнія і новыя запазычанні з іншых моў у беларускай мове. Вывучэнне беларускай мовы ў рэспубліцы і за мяжой.

Тэма 4. МОЎНАЯ СІТУАЦЫЯ Ў РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ

Стан і статус беларускай мовы ў канцы ХХ - пачатку ХХІ стст. у Рэспубліцы Беларусь. Сацыялінгвістычныя працэсы. Білінгвізм як аб’ектыўная рэчаіснасць у краінах свету, разнавіднасці і тыпы двухмоўя. Гістарычныя вытокі білінгвізму ў Беларусі. Псіхалагічны, педагагічны, сацыялінгвістычны аспекты білінгвізму. Паняцце моўнай інтэрферэнцыі і яе віды. Праблемы інтэрферэнцыі. Феномен “трасянку”. Аналіз сучасных узораў інтэрферэнцыі.

Тэма 5. НОРМЫ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Паняцце моўнай нормы. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення.

Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэбнікаў, дзеясловаў. Скланенне прозвішчаў, імёнаў і геаграфічных назваў. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў. Асаблівасці ужывання прыслоўяў з лічэбнікамі, лічэбнікаў з назоўнікамі. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ў беларускай мове. Спосабы перакладу дзеепрыметнікаў з рускай мовы.

Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Адрозненні ў кіраванні дзеясловаў і выкарыстанні прыназоўнікаў (па, праз, да, паводле, на, з) у некаторых словазлучэннях у беларускай і рускай мовах. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе.

Асаблівасці перакладу з блізкароднасных моў. Спецыфіка беларускай граматычнай сістэмы і яе трансфармацыя пры перакладзе.

МОДУЛЬ 2. НАВУЧАЛЬНА-ПРАФЕСІЙНАЯ СФЕРА

Тэма 6. ЛЕКСІЧНАЯ СІСТЭМА БЕЛАРУСКАЙ МОВЫ

Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). Спецыяльная лексіка.

Тэма 7. СПЕЦЫЯЛЬНАЯ ЛЕКСІКА

Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў).

Тэма 8. ТЭРМІНАЛОГІЯ ЯК ВЯДУЧЫ СКЛАДНІК ПРАФЕСІЙНАГА МАЎЛЕННЯ

Паняцце тэрміна. Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы. Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія.

Тэма 9. СПАСАБЫ І СРОДКІ ЎТВАРЭННЯ ТЭРМІНАЎ РОЗНЫХ ГАЛІН ДЗЕЙНАСЦІ.

Словаўтваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтнасць тэрмінаў. Неўласцівыя суфіксы і словаўтваральныя фарманты беларускага тэрмінаўтварэння. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны-полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы.

Тэма 10. ФУНКЦЫЯНАЛЬНЫЯ СТЫЛІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРНАЙ МОВЫ

Стылістычная дыферэнцыяцыя беларускай мовы. Агульная характарыстыка стыляў беларускай мовы. Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці. Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення.

Тэма 11. СТЫЛІСТЫЧНАЯ СПЕЦЫФІКА

Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Актуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхналогій. Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства.

Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет.

Тэма 12. НАВУКОВЫ СТЫЛЬ

Агульная характарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы.

Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, высокая частотнасць назоўнікаў роднага склону; зваротныя дзеясловы; асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў; аўтарскае “мы”. Частотнасць ужывання агульнанавуковых дзеясловаў і іх роля ў сінтаксічных канструкцыях навуковага тэксту. Роля злучнікаў і злучальных слоў у навуковым тэксце. Складназалежныя сказы.

Рубрыкацыя навуковага тэксту. Сродкі апісання аб’екта, прадмета, мэты, задачы, метадаў, высноў, вынікаў даследавання ў навуковым тэксце. Асаблівасці загаловка ў навуковым тэксце. Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў.

Тэма 13. КАМПАЗІЦЫЙНА-СТРУКТУРНАЯ АРГАНІЗАЦЫЯ ТЭКСТАЎ НАВУКОВАГА СТЫЛЮ

Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўтваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, чляннасць, лагічнасць. Завершанасць як асноўная уласцівасць навуковага тэксту. Моўныя сродкі стварэння дакладнасці і лагічнасці. Сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўтары, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы). Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя словы). Паказчыкі ступені аб’ектыўнай навуковай інфармацыі, выражэнне суб’ектыўнай думкі, спасылкі на крыніцу інфармацыі. Афармленне цытат і спасылак у навуковым тэксце.

Словы-дамінанты ў тэкстах розных навук. Паняцце падмовы навукі (інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі і інш.). Невербальныя сродкі стварэння дакладнасці (графікі, табліцы, схемы). Этыка навуковых даследаванняў.

Тэма 14. ПРЫЁМЫ РЭДАГАВАННЯ НАВУКОВАГА ТЭКСТУ

Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Структурна-семантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі. Трансфармацыя складаназалежных сказаў у простыя. Апрацоўка трансфармацыйных прыёмаў кампрэсіі і разгортвання інфармацыі. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі.

Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індывідуальнага стылю навукоўца.

Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаема сувязь лінгвістыкі і дакладных навук.

Тэма 15. ЖАНРЫ НАВУКОВАЙ ЛІТАРАТУРЫ

Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйна-змястоўная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. Структурна-семантычны аналіз анатацый. Віды анатацый. Бібліяграфія і тэкст анатацыі. Лексіка-

граматычныя клішэ анатацыі і рэферата. Складанне анатацый да тэкстаў розных стыляў.

Тэма 16. АФІЦЫЙНА-СПРАВАВЫ СТЫЛЬ

Асноўныя характарыстыкі афіцыйна-справавога стылю. Групы афіцыйна-справовай дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцылярскага штампа. Тэкст службовага дакумента. Правілы афармлення дакументаў. Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстатацыя, паведамленне, апісанне. Суразмернасць частак дакумента. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання.

Тэма 17. КУЛЬТУРА ПРАФЕСІЙНАГА МАЎЛЕННЯ

Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленчага этыкету і культуры зносін. Прыёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрафонам. Падрыхтоўка да выступлення па відэасувязі.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»**

Дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі

Нумар модуля (раздзела), тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэм	Колькасць аўдыторных гадзін				Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Лабараторыя заняткі	Кіруемай самастойнай работы студэнта		
1.	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.						
1.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. 1.Суадносіны мовы і культуры. 2.Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. 3.Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. 4.Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідыяматычнасць мовы.		2			[6, 17]	Апытанне
2.	Сістэмная арганізацыя беларускай мовы. 1.Структура беларускай нацыянальнай мовы. 2. Вызначальныя рысы літаратурнай мовы. 3.Тэрытарыяльныя дыялекты. 4.Узроўні моўнага развіцця.		2			[13, 17]	Апытанне

	5. Мова і маўленне. 5. Функцыі мовы і маўлення ў працэсе сацыяльных зносін.						

3.	Беларуска мова сярод іншых моў. 1. Генеалагічная класіфікацыя моў. 2. Моўныя сем'і, групы і падгрупы. 3. Месца беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці моў. 4. Асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з іншымі славянскімі мовамі. 5. Беларуская мова сярод усходнеславянскіх моў.		2			[1,6]	Самастойная работа
4.	Моўная сітуацыя ў Рэспубліцы Беларусь. 1. Стан і статус беларускай мовы ў канцы XX - пачатку XXI стст. у Рэспубліцы Беларусь. 2. Сацыялінгвістычныя працэсы. 3. Білінгвізм як аб'ектыўная рэчаіснасць у краінах свету, разнавіднасці і тыпы двухмоўя. 4. Гістарычныя вытокі білінгвізму ў Беларусі. 5. Псіхалагічны, педагагічны, сацыялінгвістычны аспекты білінгвізму. 6. Паняцце моўнай інтэрферэнцыі і яе віды.		2			[6, 13]	Самастойная работа
5.	Нормы беларускай літаратурнай мовы 1. Паняцце моўнай нормы. 2. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення. 3. Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэбнікаў, дзеясловаў.		2			[3, 12, 13, 16]	Апытанне

	4.Скланенне прозвішчаў, імёнаў і геаграфічных назваў. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў. 5.Асаблівасці ужывання прыслоўяў з лічэбнікамі, лічэбнікаў з назоўнікамі. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзеепрыметнікаў і дзеепрыслоўяў ў беларускай мове. Спосабы перакладу дзеепрыметнікаў з рускай мовы. 6.Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Адрозненні ў кіраванні дзеясловаў і выкарыстанні прыназоўнікаў (па, праз, да, паводле, на, з) у некаторых словазлучэннях у беларускай і рускай мовах. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе. 7.Асаблівасці перакладу з блізкароднасных моў. Спецыфіка беларускай граматычнай сістэмы і яе трансфармацыя пры перакладзе.						
2.	Модуль 2. Навучальна-прафесійная сфера						
6.	Лексічная сістэма беларускай мовы. 1.Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. 2.Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. 3.Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). 4.Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). 5.Спецыяльная лексіка.		2			[1,6]	Пераклад прафесійных тэкстаў*

7.	Спецыяльная лексіка. 1.Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). 2.Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў).		2			[1, 6, 9]	Апытанне Пераклад прафесійных тэкстаў*
8.	Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. 1.Паняцце тэрміна. 2.Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. 3.Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы. 4.Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія.		2			[6, 11 10, 14]	Апытанне
9.	Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. 1.Словаўтваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтнасць тэрмінаў. Неўласцівыя суфіксы і словаўтваральныя фарманты беларускага тэрмінаўтварэння. 2. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. 3.Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны- полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы.		2			[6, 11 10, 14]	Апытанне
10.	Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы. 1.Стылістычная дыферэнцыяцыя беларускай мовы. 2.Агульная характарыстыка стыляў беларускай мовы. 3.Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці.		2			[20]	Апытанне, тэст*

	4.Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення.						
11.	Стылістычная спецыфіка. 1.Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Актуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхналогій. 2.Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет.		2			[6, 11 10, 14]	Апытанне
12.	Навуковы стыль. 1.Агульная характарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы. 2.Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. 3.Рубрыкацыя навуковага тэксту.		2			[3, 10 , 14]	Пераклад навуковага тэксту, тэст*
13.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкста навуковага стылю. 1.Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). 2.Сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы). 3.Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя словы). 4.Афармленне цытат і спасылкаў у навуковым тэксце.		2			[3 , 10, 20]	Напісанне анатацыі, рэферата*

14.	Прыемы рэдагавання навуковага тэксту. 1.Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. 2.Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. 3.Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індыўідуальнага стылю навукоўца. 4.Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаемасувязь лінгвістыкі і дакладных навук.		2			[6, 10]	Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў
15.	Жанры навуковай літаратуры. 1.Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйна- змястоўная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. 2.Структурна-семантычны аналіз анатацый. Віды анатацый.		2			[1, 9, 14]	Складанне анатацыі
16.	Афіцыйна-справавы стыль. 1.Асноўныя характарыстыкі афіцыйна-справавога стылю. 2.Групы афіцыйна-справавой дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). 3.Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцэлярскага штампна.		2			[1, 9, 14]	Складанне афіцыйна-справавых папер

17.	Культура прафесійнага маўлення. 1.Паняцце культуры маўлення. 2.Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). 3.Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленчага этыкету і культуры зносін. 4.Прыёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). 5.Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрафонам.		2			[1, 9, 13 , 12]	Праслухоўванне і аналіз навуковых паведамленняў і публічных прамоў*
	УСЯГО:		34				

*Мерапрыемствы бягучага кантролю

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»**

Завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі на падставе ССА

Нумар модуля (раздзела), тэмы, заняткаў	Назва раздзела, тэм	Колькасць аўдыторных гадзін			Літаратура	Формы кантролю ведаў	
		Лекцыі	Практычныя заняткі	Лабараторыяныя заняткі			Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы студэнта***
1.	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.						
1	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. 1.Суадносіны мовы і культуры. 2.Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. 3.Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. 4.Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідэяматычнасць мовы.		2			[6, 17] Апытанне	
2.	Сістэмная арганізацыя беларускай мовы. 1.Структура беларускай нацыянальнай мовы. 2. Вызначальныя рысы літаратурнай мовы. 3.Тэрытарыяльныя дыялекты. 4.Узроўні моўнага развіцця.		2			[13, 17] Апытанне	

	5. Мова і маўленне. 5. Функцыі мовы і маўлення ў працэсе сацыяльных зносін.							
3.	Беларуска мова сярод іншых моў. 1. Генеалагічная класіфікацыя моў. 2. Моўныя сем'і, групы і падгрупы. 3. Месца беларускай мовы ў славянскай і еўрапейскай супольнасці моў. 4. Асаблівасці беларускай мовы ў параўнанні з іншымі славянскімі мовамі. 5. Беларуская мова сярод усходнеславянскіх моў.		2				[1,6]	Самастойная работа
	Усяго		6					

Заўвага. ***-кіруемая самастойная праца арганізавана на платформе Google Classroom, з выкарыстаннем размешчаных на ёй вучэбных і дапаможных матэрыялаў, матэрыялаў, размешчаных ў рэпазітрыі электроннай бібліятэкі ўніверсітэта.

**ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЫ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА
(ПРАФЕСІЙНАЯ ЛЕКСІКА)»**

Завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі

Нумар модуля (раздзела), тэмы, заняткаў	Назва модуля (раздзела), тэмаў, пералік вывучаемых пытанняў	Колькасць аўдыторных гадзін				Літаратура	Формы кантролю ведаў
		Лекцыі	Практычныя (семінарскія) заняткі	Лабараторыяныя заняткі	Колькасць гадзін кіруемай самастойнай работы студэнта***		
1.	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.				лекцыі практ.		
1.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. 1.Суадносіны мовы і культуры. 2.Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. 3.Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. 4.Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідэяматычнасць мовы.		2			[6, 17]	Апытанне
2.	Нормы беларускай літаратурнай мовы 1.Паняцце моўнай нормы. 2.Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы. Асаблівасці беларускага літаратурнага вымаўлення.		2			[3, 12, 13, 16]	Апытанне

	3.Марфалагічныя асаблівасці назоўнікаў, прыметнікаў, займеннікаў, лічэбнікаў, дзеясловаў. 4.Скланенне прозвішчаў, імёнаў і геаграфічных назваў. Утварэнне і ўжыванне формаў ступеней параўнання прыметнікаў і прыслоўяў. 5.Асаблівасці ужывання прыслоўяў з лічэбнікамі, лічэбнікаў з назоўнікамі. Асаблівасці ўтварэння і ўжывання дзееспрыметнікаў і дзееспрыслоўяў ў беларускай мове. Спосабы перакладу дзееспрыметнікаў з рускай мовы. 6.Сінтаксічныя асаблівасці беларускай літаратурнай мовы. Адрозненні ў кіраванні дзеясловаў і выкарыстанні прыназоўнікаў (па, праз, да, паводле, на, з) у некаторых словазлучэннях у беларускай і рускай мовах. Каардынацыя дзейніка і выказніка ў сказе. 7.Асаблівасці перакладу з блізкароднасных моў. Спецыфіка беларускай граматычнай сістэмы і яе трансфармацыя пры перакладзе.							
2.	Модуль 2. Навучальна-прафесійная сфера							
6.	Лексічная сістэма беларускай мовы. 1.Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. 2.Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. 3.Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). 4.Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). 5.Спецыяльная лексіка.		2				[1,6]	Пераклад прафесійных тэкстаў

7.	Спецыяльная лексіка. 1.Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). 2.Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў).		2					[1, 6, 9]	Апытанне Пераклад прафесійных тэкстаў
	УСЯГО:		8						

Заўвага. ***-кіруемая самастойная праца арганізавана на платформе Google Classroom, з выкарыстаннем размешчаных на ёй вучэбных і дапаможных матэрыялаў, матэрыялаў, размешчаных ў рэпазітрыі электроннай бібліятэкі ўніверсітэта.

ІНФАРМАЦЫЙНА-МЕТАДЫЧНАЯ ЧАСТКА

ЛІТАРАТУРА

Асноўная:

1. Венедзіктаў, С.В. Беларуская мова. Юрыдычная лексіка : вучэбны дапаможнік / С. В. Венедзіктаў, С. І. Даніленка. - Мінск : Вышэйшая школа, 2019. - 126, [1] с. - (Для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі). - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для курсантаў і студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных спецыяльнасцях.
2. Губская, В.М. Беларуская мова для эканамістаў : вучэбны дапаможнік / В. М. Губская, І. І. Шматкова. - Мінск : РІВШ, 2020. - 131 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па эканамічных спецыяльнасцях
3. Запрудскі, С.М. Нарысы гісторыі беларускага мовазнаўства ХІХ стагоддзя : дапаможнік / С. М. Запрудскі ; Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. - Мінск : БДУ, 2020. - 193 с. - Рэкамендавана Вучэбна-метадычным аб'яднаннем па гуманітарнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасці 1-21 05 01 "Беларуская філалогія", 1-21 05 02.
4. Каценка, А.В. Беларуская мова. Юрыдычная лексіка : вучэбны дапаможнік / А. В. Каценка, В. К. Мароз ; Акадэмія Міністэрства ўнутранных спраў Рэспублікі Беларусі. - 2-е выданне, перагледжанае. - Мінск : Акад. МУС Рэсп. Беларусь, 2018. - 137 с. - (Для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі). - Библиогр. : с. 109. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для курсантаў і студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных спецыяльнасцях.
5. Латушка, Г.П. Беларускія выразы згоды і нязгоды : вучэбна-метадычны дапаможнік / Г. П. Латушка ; Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. - Мінск : БДУ, 2020. - 134 с. - Рэкамендавана Вучэбна-метадычным аб'яднаннем па гуманітарнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі, якія навучаюцца па спецыяльнасцях 1-21 05 01 "Беларуская філалогія", 1-21 05 02 "Русская філалогія (па напрамках)", 1-21 05 04 "Славянская філалогія" .
6. Ляшчынская, В.А. Ідыяматыка беларускай мовы ў лінгвакультуралагічным асвятленні : вучэбны дапаможнік / В. А. Ляшчынская ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны. - Мінск : РІВШ, 2019. - 249 с. - Бібліягр. : с. 223-235. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці "Беларуская філалогія (па напрамках)".

 Туркова Е. В.

7. Маршэўская, В.В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка для юрыстаў і эканамістаў : вучэбны дапаможнік / В. В. Маршэўская, А. С. Садоўская. - Мінск : РІВШ, 2020. - 231 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па юрыдычных і эканамічных спецыяльнасцях.

8. Свістунова, М.І. Гістарычная марфалогія беларускай мовы : вучэбны дапаможнік / М. І. Свістунова, Г. К. Ціванова ; Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. - Мінск : БДУ, 2018. - 198 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па спецыяльнасці "Беларуская філалогія (па напрамках)".

9. Сучасная беларуская літаратурная мова : вучэбны дапаможнік / Д. В. Дзятко [и др.] ; пад рэдакцыяй Д.В. Дзятко. - Мінск : Вышэйшая школа, 2017. - 588 с. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па філалагічных спецыяльнасцях.

10. Цыхун, Г.А. Прастора мовы. Моўныя сувязі. Гісторыя слоў : выбраныя працы / Г. А. Цыхун ; Нацыянальная акадэмія навук Беларусі, Цэнтр даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры, Інстытут мовазнаўства імя Якуба Коласа ; укладальнік Я.В. Волкава. - Мінск : Беларуская навука, 2018. - 314, [1] с.

11. Янкоўскі, Ф.М. Гісторыя беларускай мовы : гістарычная граматыка / Ф. М. Янкоўскі ; навуковы рэдактар Д.В. Дзятко. - Наваполацк : Вышэйшая школа, 2019. - 263 с. - Библиогр. : с. 256-257. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі па філалагічных спецыяльнасцях.

Дадатковая:

12. Беларуская мова, інтэрнет і камп'ютэр : матэрыялы круглага стала міжнар. сімпозіума "Разнастайнасць моў і культур у кантэксце глабалізацыі" (20 мая 2002 г., г. Мінск) / Таварыства бал. мовы імя Ф. Скарыны ; склад. С. Кручкоў. - Мінск : БелСаЭС Чарнобыль, 2002. - 66, [2] с. : іл.

13. Буракова, М. У. Анамастыка, тэрміналогія і фразеалогія : вучэбна-метадычны дапаможнік / М. У. Буракова, В. А. Ляшчынская ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны". - Мінск : РІВШ, 2011. - 165 с. - Бібліягр. : с. 128-132. - Рэкамендавана вучэбна-метадычным аб'яднаннем па гуманітарнай адукацыі ў якасці вучэбна-метадычнага дапаможніка для студэнтаў нефілалагічных спецыяльнасцей вышэйшых навучальных устаноў па вучэбнай дысцыпліне "Беларуская мова (прафесійная лексіка)".

14. Куліковіч, У. І. Правілы сучаснай беларускай арфаграфіі : Вучэбны дапаможнік / У. І. Куліковіч. - Мінск : Новое знанне, 2011. - 222 с.

15. Ляшчынская, В. А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка: вучэбны дапаможнік / В.А. Ляшчынская. - Мінск, 2001.

16. Ляшчынская, В. А. Сучасная беларуская мова: фразеалогія : вучэбны дапаможнік / В. А. Ляшчынская ; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, установа адукацыі "Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны". - Мінск : РІВШ, 2010. - 229 с. - Библиогр. : с. 168-177. - Дапушчана Міністэрствам адукацыі РБ у якасці вучэбнага дапаможніка для студэнтаў вышэйшых навучальных устаноў па філалагічных спецыяльнасцях.

17. Руденко Е. Н. Беларусский язык. Профессиональная лексика : учеб. пособие для студ. вузов / Е. Н. Руденко, А. А. Кожина, Е. Г. Задворная. - Мн. : ТетраСистемс, 2005. - 381 с.

18. Тэорыя і практыка беларускай тэрміналогіі. – Мінск. 1999

Слоўнікі:

19. Арашонкава, Г. У. Кароткі слоўнік беларускай мовы. Правапіс. Вымаўленне. Націск. Словазмяненне. Словаўжыванне / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск, 1994.

20. Беларуская энцыклапедыя: у 18 т. – Мінск, 1996–2004.

21. Булыка, А. М. Слоўнік іншамовных слоў: у 2 т. / А. М. Булыка. – Мінск, 1999.

22. Геаграфічныя паняцці і тэрміны: энцыклапедычны даведнік / рэдкал.: М. М. і інш. . – Мінск, 1993.

23. Граматычны слоўнік дзеяслова. – Мінск, 2007.

24. Мысліцелі і асветнікі Беларусі: энцыклапедычны даведнік / Б. І. Сачанка (гал. рэд.) і інш. . – Мінск. 1995.

25. Руска-беларускі слоўнік: у 3 т. – Мінск, 1995.

26. Слоўнік беларускай мовы. Арфаграфія. Арфаэпія. Акцэнтацыя. Словазмяненне / пад рэд. М. В. Бірылы. – Мінск, 1987.

27. Социологическая энциклопедия / под. общ. ред. А. Н. Данилова. – Минск, 2003.

28. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы: у 5 т. – Мінск, 1977–1984.

29. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мінск, 2005.

30. Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі: у 5 т. – Мінск, 1984–1987.

31. Энцыклапедыя прыроды Беларусі: у 5 т. – Мінск, 1983–1986.

32. Этнаграфія Беларусі. – Мінск, 1989.

33. Юрыдычны энцыклапедычны слоўнік. – Мінск, 1992.

ПЕРАЛІК ПЫТАННЯЎ ДЛЯ ПРАВЯДЗЕННЯ ЗАЛІКА

1. Беларуская нацыянальная мова, яе формы. Функцыі мовы ў грамадстве.
2. Гістарычныя этапы фарміравання і развіцця беларускай мовы.
3. Паняцце моўнай нормы. Сістэма норм літаратурнай мовы.
4. Беларуская мова – форма нацыянальнай культуры беларусаў.
5. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле паходжання.
6. Дыферэнцыяцыя лексікі беларускай мовы паводле сферы ўжывання.
7. Стылістычныя разрады лексікі беларускай мовы.
8. Паняцце «тэрмін», «тэрміналогія», «тэрмінасістэма». Асаблівасці тэрмінаў.
9. Асноўныя спосабы ўтварэння тэрмінаў.
10. Лексікаграфія. Тыпы слоўнікаў.
11. Некаторыя аспекты функцыянавання беларускай і рускай моў.
12. Арфаэпічныя нормы беларускай літаратурнай мовы і прычыны іх парушэння.
13. Марфалагічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
14. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: назоўнік.
15. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: прыметнік.
16. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: займеннік.
17. Лічэбнік. Скланенне лічэбнікаў і асаблівасці іх ужывання з назоўнікамі.
18. Стылістычныя рэсурсы марфалогіі: дзеяслоў.
19. Дзеепрыметнік і дзеепрыслоўе як формы дзеяслова. Асаблівасці іх ужывання ў беларускай мове.
20. Прынцыпы сучаснай беларускай арфаграфіі.
21. Сінтаксічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
22. Сінтаксіс. Адрозненні ў будове некаторых словазлучэнняў у беларускай і рускай мовах.
23. Паняцце функцыянальнага стылю. Класіфікацыя функцыянальных стыляў.
24. Навуковы стыль, яго функцыі і характэрныя асаблівасці.
25. Жанравая разнастайнасць навуковага стылю (даклад, артыкул, рэферат, анатацыя, рэзюмэ), агульныя патрабаванні да іх напісання і афармлення.
26. Лексічныя і фразеалагічныя асаблівасці навуковых тэкстаў.
27. Афіцыйна-справавыя дакументы, правілы іх напісання і афармлення. Мова і маўленне. Віды і тыпы маўлення. Адзінкі маўлення.

АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ СТУДЭНТАЎ

Пры вывучэнні дысцыпліны выкарыстоўваюцца наступныя формы самастойнай працы: пераклад, складанне тэрміналагічнага слоўніка, складанне тлумачальнага слоўніка, інфармацыйны пошук.

Змест самастойнай працы студэнтаў (дзённая форма атрымання вышэйшай адукацыі)

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і выкарыстання крыніцы	Колькасць гадзін
	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.	
Складанне канспекта-прэзентацыі па тэме “Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы”.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. Суадносіны мовы і культуры. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідэяматычнасць мовы. Асн. літаратура [3], [8], [10]. Дад. літаратура [17].	2
	Модуль 2. Навучальна-прафесійная сфера	
Праца з прафесійнымі тэкстамі – лексічны аналіз слоў.	Лексічная сістэма беларускай мовы. Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). Спецыяльная лексіка. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [14], [15].	2
Пераклад сказаў са сферы інфарматыкі на беларускую мову. Праца з электроннымі перакладчыкамі (Google translate, Yandex-перакладчык, Belazar).	Спецыяльная лексіка. Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў). Асн. літаратура [9], [10]. Дад. літаратура [17].	2
Складанне тэрміналагічнага слоўніка па спецыяльнасці.	Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. Паняцце тэрміна. Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы. Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі.	2

	Агульнанавуковая і вузкасפעцыяльная тэрміналогія. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	
Складанне тлумачальнага слоўніка прафесійнай лексікі.	Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. Словаўтваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтнасць тэрмінаў. Неўласцівыя суфіксы і словаўтваральныя фарманты беларускага тэрмінаўтварэння. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны- полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	2
Аналіз памылак, якія дапускаюцца людзьмі ў час карыстання беларускай мовай.	Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы. Стылістычная дыферэнцыяцыя беларускай мовы. Агульная характарыстыка стыляў беларускай мовы. Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці. Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [12].	1
Аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Стылістычная спецыфіка. Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Аktуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхналогій. Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	2
Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Навуковы стыль. Агульная характарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы. Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, высокая частотнасць назоўнікаў роднага склону; зваротныя дзеясловы; асаблівасці ўжывання дзееспрыметнікаў; аўтарскае “мы”. Частотнасць ужывання агульнанавуковых дзеясловаў і іх роля ў сінтаксічных канструкцыях навуковага тэксту. Роля злучнікаў і злучальных слоў у навуковым тэксце. Складназалежныя сказы. Рубрыкацыя навуковага тэксту. Сродкі апісання аб’екта, прадмета, мэты, задачы, метадаў, высноў, вынікаў даследавання ў навуковым тэксце. Асаблівасці загаловаўка ў навуковым тэксце. Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	2

Аналіз структури науковага тэксту.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкста науковага стылю. Тыпы науковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўтваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, члянімасць, лагічнасць. Завершанасць як асноўная уласцівасць науковага тэксту. Моўныя сродкі стварэння дакладнасці і лагічнасці. Сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы). Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя словы). Паказчыкі ступені аб'ектыўнай науковай інфармацыі, выражэнне суб'ектыўнай думкі, спасылкі на крыніцу інфармацыі. Афармленне цытат і спасылкаў у навуковым тэксце. Словы-дамінанты ў тэкстах розных навук. Паняцце падмовы навукі (інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі і інш.). Невербальныя сродкі стварэння дакладнасці (графікі, табліцы, схемы). Этыка навуковых даследаванняў. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	1
Рэдагаванне науковага тэксту	Прыемы рэдагавання науковага тэксту. Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Структурна-семантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі. Трансфармацыя складаназалежных сказаў у простыя. Адрэацыя трансфармацыйных прыёмаў кампрэсіі і разгортвання інфармацыі. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі. Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індывідуальнага стылю навукоўца. Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаемасувязь лінгвістыкі і дакладных навук. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	1
Анатацыя. Напісанне анатацыі.	Жанры навуковай літаратуры. Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйна-змястоўная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. Структурна-семантычны аналіз анатацыі. Віды анатацыі. Бібліяграфія і тэкст анатацыі. Лексіка-граматычныя клішэ анатацыі і рэферата. Курсавая работа: структура, моўная спецыфіка. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [12].	1
Афіцыйна-справавы стыль. Складанне афіцыйных папер.	Афіцыйна-справавы стыль. Асноўныя характарыстыкі афіцыйна-справовага стылю. Групы афіцыйна-справовай дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцэлярскага	1

	штампа. Тэкст службовага дакумента. Правілы афармлення дакументаў. Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстатацыя, паведамленне, апісанне. Суразмернасць частак дакумента. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [12].	
Аналіз стылёвых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям.	Культура прафесійнага маўлення. Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленчага этыкету і культуры зносін. Прыёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрафонам. Падрыхтоўка да выступлення па відэасувязі. Асн. літаратура [10]. Дад. літаратура [16], [17].	1
	Усяго гадзін	20

**Змест самастойнай працы студэнтаў
(завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі)**

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і выкарыстаныя крыніцы	Колькасць гадзін
	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.	
Складанне канспекта-прэзентацыі па тэме “Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы”.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. Суадносіны мовы і культуры. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідыяматычнасць мовы. Асн. літаратура [3], [8], [10]. Дад. літаратура [17].	4
	Модуль 2. Навучальна-прафесійная сфера	
Праца з прафесійнымі тэкстамі – лексічны аналіз слоў.	Лексічная сістэма беларускай мовы. Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). Спецыяльная лексіка. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [14], [15].	4
Пераклад сказаў са сферы інфарматыкі на беларускую мову. Праца з электроннымі перакладчыкамі (Google translate, Yandex-перакладчык, Belazar).	Спецыяльная лексіка. Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў). Асн. літаратура [9], [10]. Дад. літаратура [17].	4
Складанне тэрміналагічнага слоўніка па спецыяльнасці.	Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. Паняцце тэрміна. Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы. Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	4
Складанне тлумачальнага слоўніка прафесійнай лексікі.	Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. Словаўтваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтнасць	4

	тэрмінаў. Неўласцівыя суфіксы і словаўтваральныя фарманты беларускага тэрмінаўтварэння. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны- полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	
Аналіз памылак, якія дапускаюцца людзьмі ў час карыстання беларускай мовай.	Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы. Стылістычная дыферэнцыяцыя беларускай мовы. Агульная характарыстыка стыляў беларускай мовы. Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці. Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [12].	4
Аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Стылістычная спецыфіка. Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Актуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхналогій. Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	4
Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Навуковы стыль. Агульная характарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы. Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, высокая частотнасць назоўнікаў роднага склону; зваротныя дзеясловы; асаблівасці ўжывання дзеепрыметнікаў; аўтарскае “мы”. Частотнасць ужывання агульнанавуковых дзеясловаў і іх роля ў сінтаксічных канструкцыях навуковага тэксту. Роля злучнікаў і злучальных слоў у навуковым тэксце. Складназалежныя сказы. Рубрыкацыя навуковага тэксту. Сродкі апісання аб’екта, прадмета, мэты, задачы, метадаў, высноў, вынікаў даследавання ў навуковым тэксце. Асаблівасці загаловаў у навуковым тэксце. Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	4
Аналіз структуры навуковага тэксту.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкста навуковага стылю. Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўтваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, чляннасць, лагічнасць. Завершанасць як асноўная уласцівасць навуковага тэксту. Моўныя сродкі	4

	стварэння дакладнасці і лагічнасці. Сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы). Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя словы). Паказчыкі ступені аб'ектыўнай навуковай інфармацыі, выражэнне суб'ектыўнай думкі, спасылкі на крыніцу інфармацыі. Афармленне цытат і спасылак у навуковым тэксце. Словы-дамінанты ў тэкстах розных навук. Паняцце падмовы навукі (інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі і інш.). Невербальныя сродкі стварэння дакладнасці (графікі, табліцы, схемы). Этыка навуковых даследаванняў. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	
Рэдагаванне навуковага тэксту	Прыемы рэдагавання навуковага тэксту. Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Структурна-семантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі. Трансфармацыя складаназалежных сказаў у простыя. Апрацоўка трансфармацыйных прыёмаў кампрэсіі і разгортвання інфармацыі. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі. Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індывідуальнага стылю навукоўца. Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаемасувязь лінгвістыкі і дакладных навук. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	4
Анатацыя. Напісанне анатацыі.	Жанры навуковай літаратуры. Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйна-змястоўная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. Структурна-семантычны аналіз анатацый. Віды анатацый. Бібліяграфія і тэкст анатацыі. Лексіка-граматычныя клішэ анатацыі і рэферата. Курсавая работа: структура, моўная спецыфіка. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [12].	2
Афіцыйна-справавы стыль. Складанне афіцыйных папер.	Афіцыйна-справавы стыль. Асноўныя характарыстыкі афіцыйна-справовага стылю. Групы афіцыйна-справовай дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцылярскага штампа. Тэкст службовага дакумента. Правілы афармлення дакументаў. Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстатацыя, паведамленне, апісанне. Суразмернасць частак дакумента. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання. Асн. літаратура [1], [2].	2

	Дад. літаратура [12].	
Аналіз стылёвых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям.	Культура прафесійнага маўлення. Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленняга этыкету і культуры зносін. Прыёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрафонам. Падрыхтоўка да выступлення па відэасувязі. Асн. літаратура [10]. Дад. літаратура [16], [17].	2
	Усяго гадзін	46

Змест самастойнай працы студэнтаў
(завочная форма атрымання вышэйшай адукацыі на аснове ССА)

Від самастойнай працы	Тэматычны змест і выкарыстаныя крыніцы	Колькасць гадзін
	Модуль 1. Агульнаадукацыйная сфера.	
Складанне канспекта-прэзентацыі па тэме “Сацыяльна-палітычныя ўмовы функцыянавання беларускай мовы”.	Беларуская мова як частка нацыянальнай культуры. Суадносіны мовы і культуры. Беларуская нацыянальная мова і духоўная культура народа. Функцыі беларускай мовы як асноўнага кампанента нацыянальнай культуры. Роля вуснай народнай творчасці ў фарміраванні нацыянальных каштоўнасцей. Ідыяматычнасць мовы. Асн. літаратура [3], [8], [10]. Дад. літаратура [17].	4
	Модуль 2. Навучальна-прафесійная сфера	
Праца з прафесійнымі тэкстамі – лексічны аналіз слоў.	Лексічная сістэма беларускай мовы. Паняцце лексікі як упарадкаванага і сістэмнага слоўнікавага складу мовы. Дыферэнцыяцыя беларускай лексікі. Лексіка паводле паходжання (спрадвечна беларуская і запазычаная; безэквівалентная), ступені ўжывання (актыўная і пасіўная), стылістычнай прыналежнасці (стылістычна нейтральная і афарбаваная), сферы выкарыстання (агульнаўжывальная і абмежаванага ўжытку). Сацыяльныя дыялекты (жарганізмы). Спецыяльная лексіка. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [14], [15].	4
Пераклад сказаў са сферы інфарматыкі на беларускую мову. Праца з электроннымі перакладчыкамі (Google translate, Yandex-перакладчык, Belazar).	Спецыяльная лексіка. Разрады спецыяльнай лексікі (тэрміны, наменклатура, прафесіяналізмы). Спецыфіка тэрміналагічнай і прафесійнай лексікі. Тэндэнцыі ў развіцці лексічнага складу беларускай літаратурнай мовы (інтэрнацыяналізацыя, нацыяналізацыя, пурызм, збліжэнне і адштурхоўванне ў дачыненні да рускай і польскай моў). Асн. літаратура [9], [10]. Дад. літаратура [17].	4
Складанне тэрміналагічнага слоўніка па спецыяльнасці.	Тэрміналогія як вядучы складнік прафесійнага маўлення. Паняцце тэрміна. Крытэрыі вылучэння тэрміна. Тэрміналогія і тэрмінасістэма. Месца тэрміналогіі ў лексічнай сістэме беларускай мовы. Працэсы тэрміналагізацыі і дэтэрміналагізацыі. Агульнанавуковая і вузкаспецыяльная тэрміналогія. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	4

Складанне тлумачальнага слоўніка прафесійнай лексікі.	Спосабы і сродкі ўтварэння тэрмінаў розных галін дзейнасці. Словаўтваральныя паказчыкі тэрмінаў. Варыянтнасць тэрмінаў. Неўласцівыя суфіксы і словаўтваральныя фарманты беларускага тэрмінаўтварэння. Сродкі перакладу тэрмінаў. Адаптацыя запазычаных тэрмінаў у беларускай мове. Сістэмныя адносіны ў галіне тэрміналагічнай лексікі: тэрміны- полісеманты, тэрміны-сінонімы, тэрміны-антонімы, міжгаліновыя амонімы. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [15].	4
Аналіз памылак, якія дапускаюцца людзьмі ў час карыстання беларускай мовай.	Функцыянальныя стылі беларускай літаратурнай мовы. Стылістычная дыферэнцыяцыя беларускай мовы. Агульная характарыстыка стыляў беларускай мовы. Тыпалагічныя прыметы функцыянальных стыляў і падстыляў: тэматыка, прызначэнне, моўныя асаблівасці. Стылістыка як тэарэтычная база культуры маўлення. Асн. літаратура [9]. Дад. літаратура [12].	2
Аналіз і пераклад прафесійнай лексікі і тэкстаў Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Стылістычная спецыфіка. Спецыфіка размоўна-гутарковага стылю, публіцыстычнага стылю, стылю мастацкай літаратуры. Актуальныя працэсы ў сістэме функцыянальных стыляў. Канфесійны стыль, інтэрнэт-маўленне, стыль рэкламы і піяр-тэхналогій. Узаемаўплыў стыляў ва ўмовах інфарматызацыі грамадства. Вызначэнне стылявой прыналежнасці тэксту паводле набору тыпалагічных прымет. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	2
Пераклад на беларускую мову навуковых тэкстаў.	Навуковы стыль. Агульная характарыстыка навуковага стылю і яго падстыляў. Гісторыя станаўлення навуковага стылю беларускай літаратурнай мовы. Моўная арганізацыя тэкстаў навуковага стылю. Марфалагічныя асаблівасці: абстрактныя назоўнікі, высокая частотнасць назоўнікаў роднага склону; зваротныя дзеясловы; асаблівасці ўжывання дзееспрыметнікаў; аўтарскае “мы”. Частотнасць ужывання агульнанавуковых дзеясловаў і іх роля ў сінтаксічных канструкцыях навуковага тэксту. Роля злучнікаў і злучальных слоў у навуковым тэксце. Складназалежныя сказы. Рубрыкацыя навуковага тэксту. Сродкі апісання аб’екта, прадмета, мэты, задачы, метадаў, высноў, вынікаў даследавання ў навуковым тэксце. Асаблівасці загалоўка ў навуковым тэксце. Аналіз і пераклад профільных навуковых тэкстаў Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [18].	2

Аналіз структуры навуковага тэксту.	Кампазіцыйна-структурная арганізацыя тэкста навуковага стылю. Тыпы навуковага маўлення (апісанне, разважанне, доказ, апавяданне). Тэкстаўтваральныя катэгорыі: цэласнасць, звязнасць, чляннасць, лагічнасць. Завершанасць як асноўная уласцівасць навуковага тэксту. Моўныя сродкі стварэння дакладнасці і лагічнасці. Сродкі сувязі на ўзроўні сказаў, абзацаў, адрэзкаў тэксту (лексічныя паўторы, указальныя і асабовыя займеннікі, пабочныя словы). Сродкі лагічнай сувязі (злучнікі, прыслоўі, пабочныя словы). Паказчыкі ступені аб'ектыўнай навуковай інфармацыі, выражэнне суб'ектыўнай думкі, спасылкі на крыніцу інфармацыі. Афармленне цытат і спасылкаў у навуковым тэксце. Словы-дамінанты ў тэкстах розных навук. Паняцце падмовы навукі (інфарматыкі, матэматыкі, фізікі, хіміі, біялогіі і інш.). Невербальныя сродкі стварэння дакладнасці (графікі, табліцы, схемы). Этыка навуковых даследаванняў. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	2
Рэдагаванне навуковага тэксту	Прыемы рэдагавання навуковага тэксту. Прынцыпы разгортвання інфармацыі ў навуковым тэксце. Структурна-семантычныя прынцыпы кампрэсіі інфармацыі. Трансфармацыя складаназалежных сказаў у простыя. Адрэзкаўка трансфармацыйных прыёмаў кампрэсіі і разгортвання інфармацыі. Выдзяленне асноўнай і дадатковай інфармацыі. Стылістычныя нормы і камунікатыўныя якасці ў навуковым тэксце. Класіфікацыя стылістычных памылак і спосабы іх выпраўлення. Фарміраванне індывідуальнага стылю навукоўца. Міждысцыплінарны падыход пры правядзенні навуковых даследаванняў. Узаемасувязь лінгвістыкі і дакладных навук. Асн. літаратура [2]. Дад. літаратура [12].	2
Анатацыя. Напісанне анатацыі.	Жанры навуковай літаратуры. Сістэма жанраў сучаснай навуковай літаратуры. Кампазіцыйна-змястоўная і лінгвістычная арганізацыя анатацыі, рэферата, тэзісаў. Структурна-семантычны аналіз анатацый. Віды анатацый. Бібліяграфія і тэкст анатацыі. Лексіка-граматычныя клішэ анатацыі і рэферата. Курсавая работа: структура, моўная спецыфіка. Асн. літаратура [1]. Дад. літаратура [12].	2
Афіцыйна-справавы стыль. Складанне афіцыйных папер.	Афіцыйна-справавы стыль. Асноўныя характарыстыкі афіцыйна-справавога стылю. Групы афіцыйна-справавой дакументацыі (асабістыя, распараджальныя, адміністрацыйна-арганізацыйныя, інфармацыйна-даведачныя, справавыя лісты, фінансавыя і ўліковыя дакументы). Лексіка-граматычныя асаблівасці мовы справавых папер і службовых дакументаў. Паняцце канцэлярскага	2

	штампа. Тэкст службовага дакумента. Правілы афармлення дакументаў. Спосабы выкладання матэрыялу ў дакуменце: канстатацыя, паведамленне, апісанне. Суразмернасць частак дакумента. Прынцыпы афіцыйнага электроннага ліставання. Асн. літаратура [1], [2]. Дад. літаратура [12].	
Аналіз стылёвых асаблівасцей тэкстаў, адпаведнасць маўленчым сітуацыям.	Культура прафесійнага маўлення. Паняцце культуры маўлення. Кампаненты культуры маўлення (правільнасць, дакладнасць, лагічнасць, выразнасць, дарэчнасць, чысціня, багацце). Нацыянальная спецыфіка беларускага маўленчага этыкету і культуры зносін. Прыёмы эфектыўнай публічнай камунікацыі. Узаемадзеянне вербальных і невербальных сродкаў (міміка, жэсты). Выразнасць маўлення (інтанацыя, дыкцыя, паўзы). Асаблівасці маўленчых паводзінаў перад камерай і мікрафонам. Падрыхтоўка да выступлення па відэасувязі. Асн. літаратура [10]. Дад. літаратура [16], [17].	2
	Усяго гадзін	36

КАНТРОЛЬ ЯКАСЦІ ЗАСВАЕННЯ ВЕДАЎ

Для дыягностыкі вынікаў вучэбнай дзейнасці выкарыстоўваюцца наступныя формы:

- апытанне;
- тэст;
- пераклад прафесійных тэкстаў;
- складанне анатацыі;
- складанне слоўніка тэрмінаў;
- праслухоўванне і аналіз навуковых паведамленняў і публічных прамоў;
- складанне афіцыйна-справавых папер;
- выступленне па відэасувязі.

Дыягностыка якасці засваення ведаў праводзіцца ў форме бягучага кантролю прамежкавай атэстацыі.

Мерапрыемствы бягучага кантролю праводзяцца на працягу семестра ўключаюць у сябе наступныя формы кантролю: пераклад прафесійных тэкстаў, тэст пераклад, праслухоўванне і аналіз навуковых паведамленняў і публічных прамоў, напісанне анатацыі, рэферата.

Вынік бягучага кантролю за семестр ацэньваецца адзнакай у балах па дзесяцібальнай шкале і выводзіцца зыходзячы з адзнак, выстаўленых у ходзе правядзення мерапрыемстваў бягучага кантролю на працягу семестра па формуле:

$$BK = B1+B2+B3.....+ Bn / n,$$

дзе $B1, 2...n$ – адзнака за мерапрыемства бягучага кантролю,

n – колькасць мерапрыемстваў бягучага кантролю.

Адзнакі, атрыманыя студэнтам у ходзе бягучага кантролю, выстаўляюцца па дзесяцібальнай шкале і фіксуюцца ў журнале выкладчыка. Для студэнта, які прапусціў мерапрыемства бягучага кантролю па ўважлівай прычыне, кафедрай устанаўліваюцца дадатковыя тэрміны. Студэнтам, якія прапусцілі мерапрыемства бягучага кантролю без уважлівай прычыны, выстаўляецца 0 (нуль) балаў за гэтае мерапрыемства.

Адзнакія бягучага кантролю таксама ўлічвае вынікі ўдзелу студэнта ў навукова-практычных мерапрыемствах, вучэбна-даследчай, навукова-даследчай працы студэнтаў (канферэнцыях, семінарах, алімпіядах, конкурсах, навуковых гуртках і г.д.) па профілю дысцыпліны і можа быць павышана да 10 балаў пры дасягненні значных вынікаў у гэтай працы.

Форма прамежкавай атэстацыі – залік.

Пры правядзенні прамежкавай атэстацыі (заліку) адзнака «залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі па накапляльнай сістэме па выніках мерапрыемстваў бягучага кантролю выніковую адзнаку ад 4 да 10 балаў, адзнака «не залічана» выстаўляецца студэнтам, якія атрымалі ад 1 да 3 балаў. Апошнія здаюць залік па прапанаваных пытаннях да заліку.

Для студэнтаў завочнай формы навучання адзнака за залік адпавядае адзнацы, атрыманай за адказ па пытаннях білета.

ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне	Назва кафедры	Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вывучаемай вучэбнай дысцыпліне	Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумару пратакола)
	Кафедра грамадзянскага права		
	Кафедра канстытуцыйнага і ўгалоўнага права		

Загадчык кафедры

грамадзянскага права, к.ю.н.

К.М. Кудрашова

Загадчык кафедры

канстытуцыйнага і ўгалоўнага права,

к.ю.н.

І.В. Шахноўская